

Til Akershus fylkeskommune og Oslo kommune

Oslo, 17. mars 2025

Innspill til planprogram for regional plan for kompetanse, omstilling og verdiskaping i Oslo og Akershus

Voksenopplæringsforbundet (Vofo) er fellesorgan for 11 offentlig godkjente studieforbund som driver organisert voksenopplæring i frivillige organisasjoner, nasjonalt, regionalt og lokalt. Studieforbundene tilbyr en viktig læringsarena utenfor det formelle utdanningssystemet. I Oslo og Akershus støtter studieforbundene årlig om lag 360 organisasjoner, lag og foreninger over 10 000 kurs og aktiviteter, som når rundt 150 000 deltakere.

Vofo takker for invitasjonen til å komme med innspill til den regionale planen for kompetanse, omstilling og verdiskaping i Oslo og Akershus. Vårt svar tar utgangspunkt i de stilte spørsmålene, med særlig vekt på tredje sektors rolle i dette arbeidet:

- Er forslagene til tema relevante for planens formål, og må noen temaer sees mer i sammenheng? Er det andre temaer som bør vurderes?
- Er forslaget til organisering og involvering hensiktsmessig, og hvordan ønsker dere å bidra i det videre planarbeidet?
- Hvordan kan vi sikre at alle relevante aktører blir hørt, og kjenner dere til etablerte møteplasser som kan brukes for samarbeid og dialog?
- Er tittelen «Regional plan for kompetanse, omstilling og verdiskaping» dekkende, og hva kan være gode alternativer?

Vi mener at planen i hovedsak gir en god redegjørelse for bakgrunnen og utfordringene, inkludert de syv foreslåtte innsatsområdene. Samtidig ser vi at hovedfokuset ligger på næringsutvikling, næringsrelevant kompetanse og jobbskaping. Vi mener imidlertid at sivilsamfunnet inkl. frivillig sektor bør ha en tydeligere kobling i planen, slik at disse blir sett i en bredere sammenheng. Verdiskaping, innovasjon og nytenkning handler ikke bare om markedsføring og kommersialisering, men også om delingskultur, samfunnsnytte og utviklingen av bærekraftige lokalsamfunn som styrker fellesskapet og sikrer en rettferdig og inkluderende omstilling.

Omstilling er en samfunnsomfattende prosess som også er en læringsprosess, som krever en felles innsats fra alle samfunnsaktører og krefter. Her mener vi at frivillig sektor spiller en viktig rolle i å tette gapet og bygge opp den kompetanse næringslivet og samfunnet generelt trenger for å lykkes. Frivillig sektor bør dermed være en sentral part av både planarbeidet og gjennomføringen, og ikke bare som høringsinstans. Dette vil sikre felles forståelse, bevissthet, bred deltakelse samt tilgang til kompetanse (kunnskap, ferdighet og holdning) som er helt nødvendig for å gjennomføre store samfunnsendringer.

Voksenopplæringsforbundet anbefalinger til planprogrammet:

1) Styrker den enkeltes omstillingsevne

Vofo mener at planen i tillegg må prioritere tiltak som styrker den enkeltes omstillingsevne, som er vår personlige evne og motivasjon til å delta i læring. Dette er en forutsetning for livslang læring. Tiltak som styrker læringsevnen og motivasjonen i befolkningen, vil trolig være både nødvendige og effektive virkemidler for å stimulere etterspørselen for etter- og videreutdanning. De samme tiltakene vil også øke folks evne og ønske om å bygge uformell kompetanse i arbeidslivet.

Det må legges til rette for å kunne gi ufaglærte arbeidstakere mulighet til å ta en fagutdanning. Vi må styrke læringsevnen og læringsmotivasjonen til mennesker som har lite utdanning eller står utenfor arbeidslivet. Det må legges til rette for at også voksne får mulighet til etter- og videreutdanning i kombinasjon med full jobb.

Samfunnet vil fortsatt være avhengig av migrasjon og utenlandsk arbeidskraft i framtiden. God og systematisk inkludering er nødvendig for at innvandrere kan bidra med sin kompetanse i arbeidslivet og delta i livslang læring. Språk vil i mange tilfeller være en avgjørende inngangsbillett, som både må læres og praktiseres på ulike arenaer.

Ansvar for å sikre en bærekraftig utvikling og god utdanning for alle må tas i samarbeid mellom myndighetene, næringslivet og sivilsamfunnet. Vofo vil understreke at arbeidslivet og frivilligheten er viktige læringsarenaer som utfyller og avlaster det formelle utdanningssystemet.

2) Frivilligheten som læringsarena - Bygge levende og bærekraftige lokalsamfunn gjennom livslang læring

Frivilligheten er en viktig drivkraft for livslang læring, og bidrar til relevant og tilgjengelig for folk gjennom hele livet der de bor. Organisert opplæring er nødvendig for å holde liv i den organiserte frivilligheten og er en forutsetning for en velfungerende frivillighet og et levende lokalsamfunn.

Frivilligheten og den opplæringen som skjer i frivillige og ideelle organisasjoner står sentralt i å løse oppgaver innenfor flere samfunnsområder. Den norske kulturarven videreføres gjennom opplæring og formidling av kunnskap om folkekulturen og håndverkstradisjonene i frivillige organisasjoner. Den norske beredskapen er avhengig av godt skolerte, frivillige redningsmannskaper i redningsaksjoner. Barn må være i gode og kvalifiserte hender på trening, i teatergrupper og på speidertur. Opplæring i det frivillige musikklivet styrker vi både breddesatsing og talentutviklingen. Integrering i det norske samfunnet krever gode læringsarenaer for språktrening og kulturkompetanse. Funksjonshemmede trenger tilpassede læringsarenaer for å bygge kompetanse og livsmestring.

Vofo mener det er behov for å styrke og synliggjøre hvor avgjørende kompetansebygging er for samfunnet. Dette bør være et satsningsområde både for nasjonale og regionale myndigheter. Studieforbundene er den viktigste drivkraften for læring og opplæring i frivillig og ideell sektor

3) **Bruk opplæringsressursene som eksisterer utenfor det offentlige utdanningssystemet**

Bedrifter og andre næringsaktører står fritt til å velge tilbydere, enten offentlige eller private tilbydere innen universitet, høyskole eller høyere yrkesfaglige utdanninger (fagskoler), eller gjennom andre tilbydere som tilbyr ikke-formell kompetanse. Det er derfor en flora av ulike tilbydere av etter- og videreutdanning, men liten kvalitetskontroll av private tilbydere. Det er derfor viktig at det stimuleres til en prekvalifisering av tilbyderne, eksempelvis slik HK-Dir og Nokut gjør i forhold til Kompetanse-pluss ordningen og fagskolesektoren.

Studieforbundsordningene fungerer på samme måte. Studieforbundene er offentlig godkjente og må oppfylle en rekke krav for å kunne tilby opplæring og kurs av både formell og uformell karakter, for å kunne tilegne seg offentlige støtteordninger som tilrettelegging, praksiskandidat, studieplasser, BIO-midler etc..

Framtidens arbeidsliv trenger økt tilgang til kompetansepåfyll for alle arbeidstakere og en kvalifisert arbeidskraft med kontinuerlig oppdatert kompetanse. For å møte dette behovet må det tilrettelegges for muligheten for korte kurs som er tilpasset arbeidslivet og voksnes kompetansebehov.

Vofo mener planen også burde omfatte hvordan man bedre kan ta i bruk opplæringsressursene som eksisterer utenfor det offentlige utdanningssystemet. Her vil vi peke både på studieforbundene som ideelle opplæringsaktører, og på kompetansen som bygges i frivillig sektor. Studieforbundene er svært ulike, både i profil, størrelse, organisering og arbeidsform. Mens enkelte forbund har stor opplæringsvirksomhet i egen regi, skjer opplæringen i andre forbund i hovedsak i medlemsorganisasjonens regi.

Studieforbundenes mulighet til å spille en aktiv samfunnsrolle handler om bedre samarbeid med offentlige aktører, både ved at de slippes til, og ved at de selv griper mulighetene. Det siste har vi sett eksempler på under koronakrisen hvor enkelte studieforbund har evnet å komme opp med opplærings- og utdanningstilbud til personer både i og utenfor arbeidslivet.

4) **Styrk regionale myndigheters samfunnsutviklerrolle og legge til rette for samarbeid**

Vofo mener regionale myndigheters samfunnsutviklerrolle bør tydeliggjøres. Det er stort potensiale for lokal verdiskaping hvis myndighetene tilrettelegger for mer effektivt og sømløst samarbeid mellom offentlige og ideelle aktører.

Vofo mener det er behov for bedre strukturer og rutiner for dialog med ideelle- og frivillige organisasjoner, kommuner og fylkeskommuner. Bedre samarbeid og samhandling vil bidra til at man bruker ressurser mer effektivt. Det bør derfor opprettes formaliserte samarbeidsstrukturer mellom det offentlige og ideelle- og frivillige organisasjoner.

Vofo har regional tilstedeværelse i bl.a. Oslo og Akershus og har fylkesutvalg som representerer bredden av frivillig og ideell sektor. Vi kan derfor være et viktig virkemiddel for fylkeskommunen. Vofo har samarbeidsavtaler med flere fylkeskommuner og ønsker å inngå flere. Ved å dra nytte av Vofos samlede kompetanse og nettverk regionalt ønsker vi å bidra til bedre samhandling. Dette vil kunne styrke samarbeidet mellom offentlige og frivillig- og ideell sektor.

5) Bevaring av kulturarv og tradisjonshåndverk

For å bevare kulturarv er det viktig å opprettholde opplæringstilbud i de små (og verneverdige) tradisjonshåndverksfagene (og gamle håndverkstradisjoner). Programområder på videregående hvor det ikke finnes sterke etablerte bransjemiljøer, med ressurser til å ta en aktiv rolle i utvikling av høyere yrkesfaglig utdanning, må staten ta et særlig ansvar for. Dette gjelder mange små fag, der frivilligheten i samarbeid med små bransjer og fagmiljøer i dag tar ansvar for å gi opplæringstilbud. Det er få offentlige tilbud i disse fagene. Det er behov for en tettere dialog mellom aktørene som i dag tar hånd om opplæringen og fagutøvelsen i de små tradisjonelle håndverksfagene, for å sikre tilbud over hele landet.

Frivillige organisasjoner er helt avgjørende for bevaring av Norsk kulturarv og deres arbeid har innvirkning på flere områder. Det bidrar aktivt til lokalt næringsliv hvor kulturfrivilligheten driver både produksjon, distribusjon og bidrar til turistnæringen i Norge. Museums- og arkivsektorene og kulturminneforvaltningen er avhengige av de sterke frivillige fagmiljøene for videreutdanning og bevaring.

Her følger noen eksempler på opplæring i regi av frivilligheten som gir grunnlag for å avlegge svenneprøven som privatist:

- Modulbasert bunadsopplæring, etter læreplanen VG3opplæring i bedrift. Hver kursrekke består av 6 ukeskurs + tilleggsmodul. Stadig flere avlegger svenneprøven etter endt opplæring. De som tar denne opplæringen, er de som vil bli bunadstilvirkere. Noen har egen bedrift, noen vil starte egen bedrift mens andre jobber eller vil jobbe på en systue eid av andre. Mange av disse faglærte bunadstilvirkerne blir senere kurslærere og driver tradisjonshåndverket videre.
- Modulbasert vev opplæring. Etter læreplan VG3 opplæring i bedrift. Brukes som grunnlag for å avlegge svenneprøve som privatist. Noen av deltakerne går videre til høyere utdanning som universitetet i Sør-Øst gir.
- Modulbasert trebåtbyggeropplæring, etter læreplanen VG3 opplæring i bedrift. Deltakerne er ofte folk fra museumsvesenet, tømrere og folk i bygningsbransjen og kystlagsidealister.

6) Livslang Læring for grønn omstilling

Gjennom livslang læring kan vi bygge kunnskap om klimakrisen og mobilisere engasjementet for å motvirke global oppvarming. Flere ideelle- og frivillige organisasjoner jobber i dag med problemstillingene og flere kan være viktige bidragsyttere. Vofo mener det bør legges til rette for flere incentiver for å stimulere til opplæring som bidrar til grønn omstilling.

Her følger noen eksempler på sektorens bidrag:

- Norges Bondelag (Studieforbundet Natur og Miljø), ny klimakunnskap i landbruket. Det kommer stadig ny kunnskap om hvordan vi kan innfri jordbrukets klimaforpliktelse uten å svekke norsk matproduksjon.
- Norges Husflidslag (Studieforbundet Kultur og Tradisjon), Holdbart. Et prosjekt for å spre kunnskap om materialer og teknikker, og inspirere ungdom og unge voksne til å fikse klærne sine.

- Et rikt lokalt kulturliv bidrar både til flere kulturopplevelser og øker bolyst. En lærekraftig kulturfrivillighet, gir Norge et rikt kulturliv som gir folk kulturtilbud der de bor og lever.

Vofo ønsker å bidra aktivt i det videre planarbeidet gjennom:

- Å dele vår erfaring og kunnskap om frivillige organisasjoners rolle i kompetanseutvikling, samt bidra med nye ideer og tiltak innenfor disse innsatsområdene
- Å øke samarbeid og koordinering mellom ulike organisasjoner. Vofo skal være et faglig forum og en møteplass for studieforbundenes organisasjoner, hvor vi bygger nettverk, tar opp aktuelle temaer og deler kunnskap og erfaringer
- Å formidle behov og perspektiver fra vårt nettverk av medlemmer og samarbeidspartnere. Dette kan gi tiltakene større gjennomslagskraft og legge til rette for et bedre samspill med organisasjonene i sivilsamfunnet
- Å overføre ideer, tiltak og prosjekter fra andre deler av landet til studieforbundene og samarbeidet med fylkeskommunene Oslo og Akershus
- Å delta i samarbeid om konkrete tiltak/prosjekter innen planens tematikker. Vofo har en organisering som gjør det mulig å mobilisere lokale krefter for å løse samfunnsutfordringer, gjerne med drahjelp fra Vofo og sentrale studieforbund som kan bidra med pedagogisk veiledning, erfaringer med prosjektarbeid, osv.

Forslag til ny tittel:

Vi forslår ny tittel «Regional plan for **læring** og kompetanse, omstilling og **samfunnsverdiskaping**» som reflekterer at planen også satser på bred læring i et livslangt perspektiv utover det formelle utdanningsløpet, og inkludere både formelle og ikke-formelle læringsarenaer. Samtidig vil vi understreke at verdiskaping omhandler mer enn bare økonomisk vekst, den omfatter også sosiale og kulturelle verdier som gagnar hele samfunnet.

Med hilsen

Voksenopplæringsforbundet

Stian Juell

Generalsekretær

Xiaowei Aakervik

Rådgiver